

Marie Bláhová

Představy o společném původu Čechů a Poláků ve středověké historiografii

Historia Slavorum Occidentis 2(3), 234-254

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MARIE BLÁHOVÁ (PRAHA)

PŘEDSTAVY O SPOLEČNÉM PŮVODU ČECHŮ A POLÁKŮ VE STŘEDOVĚKÉ HISTORIOGRAFIÍ

Otázka „kdo jsme a odkud jsme přišli?“ zaměstnávala příslušníky nejstarších národů stejně jako zaměstnává současníky. Odpověď na ni hledali „moudří starci“ vyprávějící dávné příběhy, stejně jako intelektuálové, kteří tyto příběhy nebo vlastní učené teorie zapisovali. Přímo v „náplni práce“ měli hledání odpovědi na otázku o původu národa, jeho názvu a jeho panovníků historikové středověkých národů. Následující studie je právě sondou do středověkého myšlení a představ o *origo gentis*. Jejím předmětem proto nejsou historické a archeologické zprávy dokumentující počátky národů, případně i jejich pojmenování¹, ale představy a konstrukce středověkých intelektuálů o nich². Stranou zůstanou také dynastické legendy, které představují jiné téma³.

¹ Původem a nejstaršími doklady pojmenování Poláků (Palani/Poloni/Poleni/Poliani) se zabývá P. Urbańczyk, *Trudne początki Polski*, Wrocław 2008, s. 317–360; též, *Who Named Poland?*, [in:] *Mittelalter – eines oder viele? – Średniowiecze – jedno czy wiele?*, Wrocław 2010, s. 167–182. K počátkům slovanských Čech srv. R. Turek, *Čechy na úsvitě dějiny*, Praha 1963; D. Třeštlík, *Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530–935)*, Praha 1997; Z. Měřínský, *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu*, Praha 2002. Studie je součástí řešení Výzkumného záměru MSM 0021620827 *České země uprostřed Evropy v minulosti a dnes*, jehož nositelem je Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

² Ke středověkým představám o původu národů srov. především F. Graus, *Lebendige Vergangenheit. Überlieferung im Mittelalter und in den Vorstellungen vom Mittelalter*, Köln–Wien 1975; W. Goffart, *The Narrators of Barbarian History (A. D. 550–800). Jordanes, Gregory of Tours, Bede, and Paul the Deacon*, Princeton 1988; A. Plassmann, *Origo gentis. Identitäts- und Legitimitätsstiftung in früh- und hochmittelalterlichen Herkunftserzählungen*, Berlin 2006.

³ K polské dynastické legendě srov. především J. Banaszkiewicz, *Podanie o Piścście i Popielu. Studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi*, Wars-

Hledání původu národa se stalo obvyklým topos v dílech historiků národních dějin. Zatímco například autor jedné z nejstarších národních kronik, Řehoř Tourský, odpověď na původ Franků, jejichž dějiny psal, neznal a nenalezl⁴, později píšící anonymní autor, označovaný moderními historiky jako Fredegar⁵, již „věděl“, že Frankové přišli od Tróje a nazývají se podle krále Francia⁶. Podle autora langobardských dějin Pavla Warnefrieda přišli Langobardi ze Skandinávie a své jméno dostali proto, že nosili dlouhý vous – *longa barba*⁷. Widukind znal dva názory o původu Sasů. Někteří prý tvrdili, že Sasové pocházejí z Dánů a Normanů, jiní se domnívali – a Widukind sám slyšel jako mladík, jak to někdo vyprávěl – že pocházejí z Řeků a jsou zbytky makedonského vojska, které se po smrti Alexandra Makedonského rozptýlilo po celém světě. S jistotou však věděl, že Sasové připluli „do těchto krajín“ na lodích a vylodili se u místa, které se nazývá Hadolaun, vybojovali přístav na Duryncích a koupili od nich půdu. Jméno Sasů přitom podle Widukinda pocházelo od nožů nazývaných v jazyce Sasů *sahs*⁸. Bavoři prý zase podle tradice zachycené poprvé okolo roku 1170 mnichem Jindřichem z Tegernsee pocházeli z Arménie, kde prý Noe zanechal svou archu⁹.

zawa 1986; R. Sobotka, *Powolywanie władcy w Rocznikach Jana Długosza*, Warszawa 2005; k české především F. Graus, *Lebendige Vergangenheit*, s. 89–109 (včetně starší literatury).

⁴ Gregorius, ep. Turonensis, *Historia Francorum*, [in:] *Gregorii Turonensis opera*, ed. W. Arndt, B. Krusch, MGH SS rer. Merov. I, Hannover 1884, s. 72. K tomu S. Hellmann, *Studien zur mittelalterlichen Geschichtsschreibung*, I, *Gregor von Tours*, [in:] S. Hellmann, *Ausgewählte Abhandlungen zur Historiographie und Geistesgeschichte des Mittelalters*, Weimar 1961, s. 64 n.

⁵ K označení a povaze spisu srov. S. Rosik, *Fredegar (Pseudo-Fredegarius-Scholasticus)*, [in:] *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, ed. G. Dunphy (dále cituji G. Dunphy (ed.)), EMC), Leiden–Boston 2010, 1, s. 637 n.

⁶ *Fredegarii et aliorum chronica*, ed. B. Krusch, MGH SS rer. Merov. II, Hannover 1888, II,4,5, s. 45 n. K tomu B. Guenée, *Histoire et culture historique dans l'Occident médiéval*, Paris 1981, s. 185. K tomu A. Plassmann, *Origo gentis*, s. 151–155.

⁷ Pauli *Historia Langobardorum*, ed. G. Waitz, MGH in usum schol., Hannover 1878, I,8, s. 58.

⁸ Widukindi monachi Corbeiensis *Rerum gestarum Saxonicarum libri tres*, post G. Waitz, K.A. Kehr, rec. P. Hirsch, adiuvante H.-E. Lohmann, MGH SRG in usum schol., editio quinta, Hannoverae 1935, I,2–4, s. 4–6; I,7, s. 7.

⁹ Bavorská pověst je zachycena v *Passio* světce Quirina z Tegernsee. Srov. J. Weissensteiner, *Tegernsee, die Bayern und Österreich. Studien zu Tegernseer Geschichtsquellen und der bayerischen Stammesgeschichte. Mit einer Edition der Passio secunda s. Quirini*, Archiv für österreichische Geschichte 133 (1983), s. 218–300. K tomu M. Müller, *Die bayerische Stammesgeschichte in der Geschichtsschreibung des Mittelalters*, Zeitschrift für bayerische Landesgeschichte

Anonymní autor nejstarší uherské kroniky *Gesta Hungarorum*, jenž ovšem psal zřejmě až na počátku 13. století¹⁰, tedy asi sto let potom, co Maďaři přijali křesťanství, spojil předkřesťanskou tradici s tradicí biblickou a odvozoval pojmenování národa, z něhož pocházel Attila – v Anonymově podání se tento kmen nazýval Mogerové – od bájného skytského krále Magoga, syna Jafetova¹¹. Jméno národa, který prý odešel se svými sedmi předáky ze Skytské země, aby osídlil nová území, a nazýval se Hungarové, odvodil Anonym od pevnosti Hungu, u níž se prý zdrželi po vstupu do Panonie a po podrobení Slovanů¹². Šimon z Kézy zase odvodil v první polovině osmdesátých let 13. století původ praotců Hunů neboli Maďarů Hunora a Mogora od bohatýra Menrotha, syna Thanova z rodu Jafetova¹³.

Odpověď na otázku o původu národa formulovali i autoři dějin slovanických národů. V nejstarších ruských dějinách, *Pověsti dávných let* (*Pověst' vremenych let*), sepsané mezi lety 1113 a 1116, dochované však až v kompilacích ze 14. a 15. století¹⁴ a pozdější tradici připisované mnichu pečerského klášteřa v Kijevě Nestorovi, je podrobně vylíčen původ všech národů, které si rozdělily zemi po rozdělení jazyků a odchodu od zničené babylonské věže, především ovšem Slovanů. Ti jsou podl autora potomky Noemova syna Jafeta¹⁵.

40 (1977), s. 342–343; W. Störmer, *Beobachtungen zu Aussagen und Intentionen der bayerischen Stammes-„Sage“ des 11./12. Jahrhunderts. Fiktionen – Sage – „Geschichtsklitterung“*, [in:] *Fälschungen im Mittelalter. Internationaler Kongreß der Monumenta Germaniae Historica München, 16.–19. September 1986, I, Kongreßdaten und Festvorträge. Literatur und Fälschung*, Hannover 1988, s. 453 n.

¹⁰ Základní informace a literaturu k tomuto prameni podává L. Veszprémy, *Anonymus Belae regis notarius*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 102. Srov. též R. Pražák, *Legendy a kroniky Koruny uherské*, Praha 1988, s. 169–187.

¹¹ Srov. P. Magistri, qui Anonymus dicitur, *Gesta Hungarorum*, ed. A. Jakubovich, D. Pais, [in:] *Scriptores rerum Hungaricarum*, ed. E. Szentpétery, I, Budapest 1937, s. 35. K tomu G. Györfy, *Erfundene Stammesgründer*, [in:] *Fälschungen im Mittelalter I*, s. 448.

¹² *Anonymi Gesta Hungarorum*, 2, s. 37.

¹³ Simonis de Kéza, *Gesta Hungarorum / Simon of Kéza, The Deeds of the Hungarians*, ed. and transl. by L. Veszprémy, F. Schaer, Budapest–New York 1999, kap. 4, s. 10–15. K autorovi a kronice srov. R. Pražák, *Legendy a Kroniky*, s. 304–311; N. Kersken, *Geschichtsschreibung im Europa der „nationes“*. *Nationalgeschichtliche Gesamtdarstellungen im Mittelalter*, Köln–Weimar–Wien 1995, s. 662–670; L. Veszprémy, *Simon of Kéza*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 2, s. 1362 n.

¹⁴ Srov. A.A. Gippius, *Pověst' vremennych let*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 2, s. 1228 n. (včetně literatury).

¹⁵ *Pověst' vremennych let*, ed. D.S. Lichačev, red. V.P. Adrianova-Peretc, I, Tekst i perevod, Moskva–Leningrad 1950, s. 9–11. K tomuto dílu srv. M.Ch. Aleškovskij, *Pověst' vremennych*

Anonymní autor nejstarších polských dějin sepsaných okolo roku 1115, označovaný tradičně jako Gal Anonym¹⁶, sice popsal polohu Polska včetně jeho přírodních podmínek a zemí, které je obklopují¹⁷, což bylo rovněž v národních kronikách obvyklé¹⁸, vylíčil též počátky polské panovnické dynastie¹⁹, ale otázku po původu Poláků a jejich jména si nepoložil.

Jinak k této problematice přistoupil současník Gala Anonyma, autor první české národní kroniky, pražský děkan Kosmas²⁰. Stručně také popsal polohu Čech a jejich přírodní podmínky, především se však soustředil na podání původu jejich obyvatel²¹. Podle Kosmovy kroniky přišel jeden z potomků mužů, kteří se po vylití potopy a po zmatení jazyků při stavbě babylonské věže

let. *Sudba literaturnogo projzvedženija v drevnej Rusi*, Moskva 1971; A. Šajkin, „Se povesti vremennych ljat...”. *Ot Kija do Monomacha*, Moskva 1989 (k rozdělení jazyků s. 12–14).

¹⁶ Vývoj názorů a hypotéz spojených s osobností autora této kroniky, jehož původ je v poslední době nejčastěji spojován s Benátkami či Benátskem (srv. především D. Borawska, *Gallus Anonymus czy Italus Anonymus?*, *Przegl. Hist.* 56 (1965), s. 111–119; T. Jasiński, *Czy Gall Anonim był monachus Littorensis?*, *Kwart. Hist.* CXII (2005), 3, s. 69–89; Týž, *O pochodzeniu Galla Anonyma*, Kraków 2008), objevila se však i hypotéza o jeho bavorském původu (J. Fried, *Kam der Gallus Anonymus aus Bamberg?*, *Deutsches Archiv* 65 (2009), s. 497–545), podává E. Mühle, *Cronicae et gesta ducum sive principum Polonorum. Neue Forschungen zum so genannten Gallus Anonymus*, *Deutsches Archiv* 65 (2009), s. 459–496, zvl. s. 464–475.

¹⁷ *Gesta principum Polonorum / The Deeds of the Princes of the Poles*, translated and annotated by P.W. Knoll, F. Schaer, Budapest–New York 2003, I, *Prohemium*, s. 12, 14. K tomu C. Deptuła, *Galla Anonima mit genezy Polski. Studium z historiografii i hermeneutyki symboli dziejopisarstwa średniowiecznego*, Lublin 2000; srov. též N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 525–527.

¹⁸ Topos situs terrarum zavedl do středověkého dějepisectví Paulus Orosius. Srov. Pauli Orosii *Historiarum adversus paganos libri VII. Accedit eiusdem Liber Apologeticus*, rec. etc. C. Zangemeister, *Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum V*, Vindobonae 1882, s. 8. K tomu M. Bláhová, *Geographische Vorstellungen und Kenntnisse der böhmischen mittelalterlichen Chronisten*, [in:] *Raum und Raumvorstellungen im Mittelalter*, hrsg. von J.A. Aertsen, A. Speer, *Miscellanea Mediaevalia* 25 (1998), s. 542 (včetně literatury).

¹⁹ *Gesta principum Polonorum* I, 1–5, s. 16–30.

²⁰ Edice: Cosmae Pragensis *Chronica Boemorum*, ed. B. Bretholz unter Mitarbeit von W. Weinberger, MGH SRG NS II, Berlin 1923, 2. vydání 1955. Ke Kosmově kronice srov. především D. Třeštík, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*, Praha 1968; M. Bláhová, *O Kosmovi a jeho kronice*, [in:] *Kosmova Kronika česká*, překlad K. Hrdina, M. Bláhová, pozn. etc. M. Bláhová, Bratislava 2004, s. 287–318; základní informace uvádí rovněž L. Wolverton, *Cosmas of Prague*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 494 n.

²¹ Ke Kosmově pověsti srov. především D. Třeštík, *Mýty kmene Čechů (7.–10. století). Tři studie ke starým pověstem českým*, Praha 2003, s. 66–69.

rozdělili do různých jazykových rodů a rozprchli se po světě, po mnoha stáletích „s neznámo kolika lidmi [...] do těchto končin Germanie“²². Usadili se kolem hory Řípu a pojmenovali svou zemi podle svého staršího, jenž je do ní přivedl, jménem *Boemus, Bohemia*²³. Zde si *Boemi* po čase zvolili knížete, jenž jim vydal zákony, a mohli formovat své společenské instituce, respektive položit základy státu²⁴. Autora souboru legend o nejstarších českých a moravských světcích, jenž se sám představil jako Kristián, nezajímalo ani tak kde se vzali čeští Slované a jak přišli do země, ale jak si ustavili panovníky a přijali křesťanství. O tom vytvořil vlastní „učenou“ teorii, k níž ho zjevně inspirovala antická literatura²⁵. Jeho představy však neměly v českém prostředí ohlas.

Kosmova představa, spojující původ Čechů s odchodem od nedostavěné babylonské věže a příchodem do Čech a pojmenování země podle vůdce tohoto „národa“, se v Čechách udržovala po celé přemyslovské období. Autor, který psal o počátcích českých dějin v Hradištsko-opatovických análech,²⁶ stručně zmínil původ českých knížat od Přemysla a Libuše, dcery Kroka, jenž prý pocházel od „prvního“ jménem Čech, přesněji *Boemus*. Ten přišel první do Čech a byly podle něho pojmenovány Čechy (*Boemia*)²⁷. Kosmovo pojetí opakoval také kompilátor Druhého pokračování Kosmova, když v osmdesátých nebo devadesátých letech 13. století formuloval úvod k závěrečné-

²² *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum*, I,1, s. 4 n. Ke Kosmově „Germanii“ a jeho geografickým představám srov. M. Bláhová, *Geographische Vorstellungen*, s. 544 n.

²³ *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum*, I,2, s. 4.

²⁴ K podání počátků českého státu v Kosmově kronice srov. M. Bláhová, *Die Anfänge des böhmischen Staates in der mittelalterlichen Geschichtsschreibung*, [in:] *Von Sacerdotium und Regnum. Geistliche und weltliche Gewalt im frühen Mittelalter. Festschrift für Egon Boshof zum 65. Geburtstag*, hrsg. von F.-R. Erkens, H. Wolff, Köln-Weimar-Wien 2002, s. 67–76.

²⁵ *Legenda Chrostiani. Vita et passio sancti Wenceslai et sanctae Ludmilae ave eius / Kristiánova legenda. Život a umučení svatého Václava a jeho báby svaté Ludmily*, ed. J. Ludvíkovský, Praha 1978, kap. 2, s. 16–21. Ke vztahu Kristiánova a Kosmova podání přemyslovské pověsti srv. H. Kölln, *Přemyslovská pověst v Kristiánově legendě a v Kosmově kronice*, *Bibliotheca Strahoviensis* 2 (1996), s. 111–122.

²⁶ *Letopisy Hradištsko-opatovické*, ed. J. Emler, *Prameny dějin českých / Fontes rerum Bohemicarum* II, Praha 1875, s. 383–400. K tomuto spisu srov. především J. Zezulčík, *Anály hradištsko-opatovické, netištěná dipl. práce*, Olomouc 1984; M. Wihoda, *Anály hradištsko-opatovické nebo První moravská kronika? Po stopách nekosmovského pojetí českých dějin*, [in:] *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek. Sborník příspěvků z konference Češi nebo Moravané? K vývoji národního vědomí na Moravě, konané dne 28. 2. 2001 v Brně*, k vydání připravili J. Malíř, R. Vlček, Brno 2001, s. 25–32; M. Bláhová, *Annales Gradicensis et Opatovicenses*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 66 n.

²⁷ *Letopisy hradištsko-opatovické*, s. 386.

mu přehledu českých dějin: Do české země ležící na severní straně Germánie přišel člověk jménem *Boemus* s málo dušemi, podle něhož byla nazvána celá země²⁸.

„První polský historik“²⁹ Wincent Kadłubek († 1223) se ve svém díle, psaném postupně někdy na přelomu 12. a 13. století³⁰, původem Poláků a jejich pojmenováním nezabýval. Zcela samozřejmě pojednával o Lechitech a Polácích a Lechii a Polsku³¹ aniž by považoval za nutné uvést nějaké podrobnosti o jejich původu. Jen mimochodem se zmínil o jejich pobytu v Panonii.³² Legendu o původu vztahuje pouze ke Krakovu: Hrad Krakov založil a opevnil král *Gracco* a podle něho je pojmenován *Graccovia*³³. Založení Krakova přitom v kronice představuje vznik nového společenství Lechitů.³⁴ Jménem Krakovy dcery Vandy byla pak podle Kadłubka pojmenována hlavní řeka protékající středem Polska, *Wandalus*, a poddaní královny Vandy byli *Wandali*³⁵. Podobně k této problematice přistoupil i autor Polsko-slezské kroniky (*Chronicon Polono-Silesiacum*, též *Chronica Polonorum*) z osmdesátých let 13. století³⁶.

²⁸ Pokračovatelé Kosmovi VIII. Závěrek sběratele, ed. J. Emler, FRB II, s. 369. K Druhému pokračování Kosmovu srov. M. Bláhová, *Druhé pokračování Kosmovo*, Sborník historický 21 (1974), s. 5–37; táž, *Poznámka k datování vzniku kompilace Druhého pokračování Kosmova*, [in:] *Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového*, uspoř. Z. Hojda, J. Pešek, B. Zilynská, Praha 1992, s. 37–43; táž, *Continuatio Cosmae II*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 400 n. (včetně literatury).

²⁹ Magistri Vincentii dicti Kadłubek *Chronica Polonorum* / Mistrza Wincentego zwaneho Kadłubkiem *Kronika polska*, ed. M. Plezia, MPH n.s., t. XI, Kraków 1994. K autorovi a kronice srov. především M. Plezia, *Wstęp*, tamtéž, s. V–XXXIV; R. Grzesik, *Kadłubek, Wincenty*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 2, s. 955 n. (včetně literatury).

³⁰ K datování srov. M. Plezia, *Wstęp*, s. X.

³¹ Lechité: Magistri Vincentii dicti Kadłubek *Chronica Polonorum*, I,9.10, s. 16; I,10.1–2, s. 17; III,14.7, s. 101; atd. Lechia tamtéž, IV,8.5, s. 148. Polonia a Poloni: tamtéž, I,5.4, s. 10; I,9.4, s. 14 n.; I,9.6, s. 15; atd. K Lechitům srov. D. Třeštík, *Mýty*, s. 61 n.

³² Magistri Vincentii dicti Kadłubek *Chronica Polonorum*, I,4.1, s. 8 n.; I,10.1, s. 17.

³³ Magistri Vincentii dicti Kadłubek *Chronica Polonorum*, I,7.1, s. 12. K založení Krakova v podání mistra Vincenta srov. J. Banaszkiwicz, *Polskie dzieje bajeczne Mistrza Wincentego Kadłubka*, Warszawa 1998, s. 59 n.

³⁴ Srov. J. Banaszkiwicz, *Polskie dzieje*, s. 59 n.

³⁵ Magistri Vincentii dicti Kadłubek *Chronica Polonorum*, I,7.5, s. 13. Srov. též D. Třeštík, *Mýty*, s. 64.

³⁶ W. Arndt, *Chronicon Polono-Silesiacum*, MGH SS 19, Hannover 1886, s. 553–570. K datování a genezi kroniky srov. R. Heck, „*Chronica pricipum Poloniae*” et „*Chronica Polonorum*”, [in:] *Sobótka* 31 (1976), s. 185–196; N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 506–509; W. Mrozowicz, *Śląska Kronika polska. Wstęp do studium źródłoznawczego*, 1, [in:] M. Goliński, *Studia z historii średniowiecza*, Wrocław 2003, s. 105–128; týž, *Śląska Kronika*

Původu středoevropských slovanských národů se dotkl i anonymní autor z Bavorska, jenž ve 13. století psal krátkou Kroniku císařů a papežů³⁷. Podle této kroniky někteří Slované prchající před císařem Justiniánem (II.) přišli na germánská pole mezi Sálou a Vislou, nazývanou Vandalská řeka. Pole byla prázdná, protože je Germáni, kteří byli povražděni Huny nebo před nimi utekli, opustili. Slované si je přivlastnili a pojmenovali se ve svém jazyce podle nich Polané ([...] *se Polonos, id est a campis campestris, appellaverunt*)³⁸. Tehdy také Slovan *Bohem*, utekl podobně jako Poláci s celým příbuzenstvem z Uher do doliny Germánie. Ta byla tehdy vylidněna, protože Hunové tamní obyvatelstvo pobili. Bohem si ji přivlastnil a dal své jméno svým potomkům i dolině³⁹.

Odpověď na otázku po původu národa však nebyla dána jednou provždy. Během času se představy o původu a počátcích národů vyvíjely v souladu s proměnou politické situace, postavení národa, změnou panovnické dynastie, ambicemi vládnoucí vrstvy, spojením s jiným národem v novém politickém celku, nebo prostě jen proto, že vzdělaný autor „nových“ dějin spojil starší vyprávění se svými představami a znalostmi, většinou antické literatury, a „nalezl“ vlastní výklad.

Zatímco historikové kapetovské Francie rozvíjeli teorie o trójském původu Franků⁴⁰, velšský klerik Geoffrey z Monmouthu vytvořil ve 12. století ve své *Historia regum Britanniae* jako héraa eponyma Britů údajného potomka jednoho z hrdinů bitvy o Tróju Bruta, s nímž prý přišli Britové po bitvě od Tróje do Británie⁴¹. Bavoři si podle českého vzoru vytvořili héraa eponyma Ba-

polska w średniowiecznej tradycji historiograficznej, [in:] *Z Górczanowa w świat szeroki*, red. K. Ruchniewicz, M. Zybura, Wrocław 2007, s. 139–150; týž, *Chronicon Polonorum*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 395 (včetně lit.), Možnost, že Poláci jako Lechité vešli pod jménem *Lesar* také do skandinávské hrdinské epiky, zvažuje J. Banaszkiewicz, „*Lestek*” (*Lesir*) i „*Lechici*” (*Lesar*) w *średniowiecznej tradycji skandynawskiej*, *Kwart. Hist. CVIII* (2001), 2, s. 3–23.

³⁷ *Chronicon imperatorum et pontificum Bavaricum*, ed. G. Waitz, MGH SS, XXIV, Hannover 1889, s. 220–225. K tomu M. Weber, *Chronicon imperatorum et pontificum Bavaricum*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 351.

³⁸ Srov. *Chronicon imperatorum et pontificum*, s. 223.

³⁹ *Chronicon imperatorum et pontificum*, s. 223.

⁴⁰ Srov. F. Graus, *Lebendige Vergangenheit*, s. 81–89; J. Pysiak, *Pogańska przeszłość Franków w świetle kilku kronik francuzskich z czasów Filipa Augusta i Ludwika Świętego*, *Kwart. Hist. CX* (2003), 1, s. 5–28.

⁴¹ Gottfried 's von Monmouth, *Historia regum Britanniae*, mit literar-historischer Einleitung und ausführlichen Anmerkungen, und Brut Tysylio, *Altwälsche Chronik in deutscher*

wara, vůdce Bavorů, kteří přišli do střední Evropy. Starší označení své země, Noricum, spojili s podobně vytvořeným Norixem, údajně synem Herkulovým. Konečně třetí teorie spojovala Bavorsy s římskými dějinami⁴².

Kronikář, jenž psal dějiny Uher ve 14. století za vlády Anjouovců, již spojil starou „domácí“ tradici s trojskou pověstí o původu Franků rozšířenou v západní Evropě. Vypustil z vyprávění o původu Uhrů Nimroda, protože podle bible nepocházel od Jafeta, ale od druhorozeného Noemova syna Cháma, a uvedl do uherských dějin fiktivního Francie syna Paridova a vnuka prvního trojského krále Priama. Ten prý po dobytí Tróje přišel nejprve do Sicambrie, pozdější Budy, v Pannonii, a teprve potom táhl dále do Francie⁴³.

Podobně se proměňovalo i vyprávění o původu Čechů. Kosmovo pojetí pověsti o původu národa a jeho země se začalo měnit se změnami společenské a politické situace v Čechách po vymření první panovnické dynastie na počátku 14. století. Tzv. Dalimil, autor druhé české národní kroniky, jenž psal své dílo, tentokrát již v národním jazyce, na počátku lucemburské vlády, především pro českou šlechtu, Kosmovu „teorii“ o původu Čechů zatím jen rozvinul a blíže konkretizoval: Z mužů, kteří si přestali rozumět u stavby Babylonské věže a rozešli se po světě, si každý vybral svou „vlast“, kde se rozrůstalo jejich potomstvo. Mezi nimi byli také Srbové. V srbské zemi, již obývali, bylo též Charvátsko⁴⁴, v němž žil lech jménem Čech. Protože se dopustil vraždy, musel i se svými šesti bratry a jejich čeledí odejít ze země. Tak přišli do jiné země až pod horu, kterou pojmenovali Říp, usadili se v jejím okolí a obdělali půdu. Podle svého starosty pak zemi nazvali Čechy⁴⁵.

Uebersetzung, hrsg. von A. Schulz, Halle 1854, s. 5–19. Srov. J. Beal, E. Donald, D. Kennedy, *Geoffrey of Monmouth*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 681–684; rovněž *Geschichte der Textüberlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur*, II. *Textüberlieferung der mittelalterlichen Literatur*, ed. G. Ineichen, A. Schindler, D. Bodmer, Zürich 1964, s. 613; P. Damian-Grint, *The New Historians of the Twelfth-Century Renaissance, Inventing Vernacular Authority*, Woodbridge 1999, s. 43–48.

⁴² Srov. K. Reindel, *Herkunft und Stammesbildung der Bajuwaren nach den schriftlichen Quellen*, [in:] *Die Bajuwaren. Von Severin bis Tassilo, 478–788*, hrsg. von H. Dannheimer, K. Dopsch, München 1988, s. 59; týž, *Die Baiuwaren. Quellen, Hypothesen, Tatsachen*, *Deutsches Archiv* 37 (1981), s. 458.

⁴³ *Chronici Hungarici compositi saeculi XIV*, ed. A. Domanovszky, SRH I, s. 243–245. K Chámovi srov. rovněž zde níže.

⁴⁴ K problematice Charvátska v těchto souvislostech srov. D. Třeštík, *Mýty*, s. 78–98.

⁴⁵ *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila. Vydání textu a veškerého textového materiálu*, k vydání připravili J. Daňhelka, K. Hádek, B. Havránek, N. Kvitková, 1, Praha 1988, kap. 1–2, díl I., s. 98, 105 n.

Až do počátku lucemburského období měla tedy jedna země – Čechy – jednoho „staršího“, podle něhož byla pojmenována. Přemyslovské *origo gentis* nepočítalo s Moravou, alespoň nikoli v tom smyslu, že by ji začlenilo do českých mytických dějin. Česká historiografie tehdy nereagovala ani na dočasné rozšíření vlády českého krále o Polsko za Václava II. tak, aby hledala společný původ či příbuznost Čechů a Poláků v legendě o počátcích státu a národa, byť se myšlenky o společném původu Čechů a Poláků v epistolografické literatuře objevovaly nejpozději od sedmdesátých let 13. století⁴⁶.

Jan Lucemburský sice až do Trenčínské smlouvy (24. srpna 1335) užíval titul polského krále, který zdědil po Přemyslovcích, a uzavíral lenní smlouvy se slezskými knížaty⁴⁷, což stručně registrovala soudobá česká historiografie⁴⁸, oficiální propaganda však na tyto skutečnosti rovněž nereagovala. Proměnu v tomto smyslu doznala pověst o původu Čechů až v dílech oficiálních historiků za vlády Karla IV.

Jan Marignola z Florencie začlenil Čechy a Slovanů vůbec do širšího biblického kontextu. Nespokojil se potopou a Babylonskou věží⁴⁹, ale v duchu středověkých představ přesně určil také biblický původ Slovanů. Slované

⁴⁶ Konkrétně v listu Přemysla Otakara II. polským knížatům, který složil Jindřich z Isernie na Přemyslově dvoře. Srov. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*, Pars II, *Annorum 1253–1310*, ed. J. Emler, Pragae 1882, č. 1106, s. 466–468. Z bohaté literatury k tomuto textu srov. především A. Barciak, *W sprawie polityki Przemysła Otakara II wobec Polski*, *Przeł. Hist.* 66 (1974), s. 545–550; F. Graus, *Die Nationenbildung der Westslawen im Mittelalter*, Sigmaringen 1980, s. 130–132; J. Nechutová, *Doba Přemysla Otakara II. a formuláře Jindřicha z Isernie*, SPFFBU, E 32 (1987), s. 144–145 (včetně starší literatury).

⁴⁷ Srov. R. Koss, *Archiv Koruny české 2. Katalog listin z let 1158–1348*, Praha 1928, č. 97, 98, s. 81–83; 130–132, s. 103–106; č. 134, s. 107 n.; č. 137, s. 110; 149–154, s. 118–125; č. 161, s. 128 n.; č. 163, s. 130 n.

⁴⁸ Srov. *Petra Žitavského kronika zbraslavská II*, 19, s. 285.

⁴⁹ *Johannis de Marignola Chronicon / Kronika Jana z Marignoly*, ed. J. Emler, FRB III, Praha 1882, s. 485–604. Srov. A.-D. von den Brincken, *Die universalhistorischen Vorstellungen des Johann von Marignola OFM. Der einzige mittelalterliche Weltchronist mit Fernostkenntnis*, *Archiv für Kulturgeschichte* 49 (1967), s. 297–339; X. von Ertzdorff, *Et transivi per principales mundi provincias: Johannes Marignoli als weitgereister Erzähler der Böhmenchronik*, [in:] *Wolfram-Studien XIII, Literatur im Umkreis des Prager Hofes der Luxemburger*, *Schweinfurter Kolloquium 1992*, hrsg. von J. Heinze, L.P. Johnson, G. Vollmann-Profe, Berlin 1994, s. 142–173; K. Engstová, *Marignolova kronika jako obraz představ o moci a postavení českého krále*, *Mediaevalia historica Bohemica* 6 (1999), s. 77–94; M. Bláhová, *John of Marignolli*, [in:] G. Dunphy, *EMC*, 2, s. 934 n. (včetně literatury). K rozdělení jazyků při stavbě babylonské věže srov. s. 510, 511.

a Češi pocházejí od Jafeta, třetího syna Noemova, nikoli od Cháma⁵⁰, jak prý někteří lživě tvrdí. Jafet prý dostal Evropu. O několik vět dále však Marignola tvrdil, že Čechové pocházejí z italského Janana i z galského Gomera, vzápětí ovšem konstatoval, že Slované pocházejí od Elysa. Slované – *Slavi*, nesprávně *Sclavi* – se tedy nazývají podle Elisy, jakoby se nazývali Sluneční nebo Zářící, nebo spíše Slavnější. Jejich částí jsou Čechy – *Boemia*, protože mezi nimi byl kdosi jménem *Boya* a podle něho byla země nazvána *Boemia*⁵¹. Potom Marignola stručně reprodukoval Kosmovo vyprávění o příchodu „otce“ Čecha – *pater Boemus* – s lidmi do země a o jejím pojmenování *Boemia*⁵².

Druhý císařův dvorský kronikář, Přibík Pulkava z Radenína, navázal na starší české tradice a odvodil ve své České kronice⁵³ původ národa opět od potopy a stavby babylonské věže, kdy za zmatení jazyků vznikla slovanská řeč, podle níž se lidé, kteří jí hovoří, nazývají Slované. Podle Přibíka Pulkavy z Radenína odešli Slované z pole Sennar, přešli Chaldejskou krajinu a Řecko a vešli do Bulharska, Ruska, Srbska, Dalmácie, Chorvatska, Bosny, Korutan, Istrie a Kraňska. V Chorvatsku pak byl jakýsi muž jménem Čech (*Czech*), který kvůli vraždě jakéhosi velmože opustil zemi a se svými bratry a druhy šel hledat novou vlast⁵⁴. Až sem je to již známá, jen mírně rozšířená verze Kosmova a Dalimilova. V další interpretaci však již tradičními představami prolínají představy nové. Čech přišel do země, která se latinsky nazývá *Boemia* a ně-

⁵⁰ Synové Chámovi měli být podle středověkých představ Mauretánci sídlící v Africe. Chám byl prý proklet svým otcem a učiněn otrokem svých bratří (gen. 9,20–27). Za syny Chámovy považoval Slované například autor *Chronicon imperatorum et pontificum Bavari-cum*, s. 321/7. Srov. D. Třeštík, *Mýty*, s. 64; rovněž zde výše, u pozn. 37.

⁵¹ *Kronika Marignolova*, s. 522. K tomu Z. Kalista, »*De Janan, alia lingua Janus itali-co [...] descenderunt primi Boemi*« (Na okraj kroniky Giovannioho de Marignolli, [in:] *Orbis scriptus. Festschrift für D. Tschizewski*, hrsg. von D. Gerhard und W. Weintraub, München 1966, s. 421–430; přetisk in: Z. Kalista, Karel IV. a Itálie, Praha 2004, s. 264–279. Srov. též M. Bláhová, Tercius Lech ... plantavit totam Silesiam. Odras vědomí souznělosti Slezanů s Českou korunou v pozdně středověké historiografii, [in:] *Korunní země* 5. – v tisku.

⁵² *Kronika Marignolova*, s. 523.

⁵³ *Pulkavova Kronika česká*, ed. J. Emler, J. Gebauer, FRB V, Praha 1893, s. 1–326. K Pulkavově kronice srov. F. Palacký, *Tak zvaný Pulkava*, [in:] F. Palacký, *Ocenění starých českých dějepisců*, přel. a pozn. opatřil J. Charvát, *Dílo F. Palackého I*, Praha 1941 s. 216–230; M. Bláhová, *Kroniky doby Karla IV.*, úvod etc. M. Bláhová, přel. J. Pavel, M. Bláhová, J. Zachová, Praha 1987, s. 572–580, 593 n.; táž, *Offizielle Geschichtsschreibung in der mittelalterlichen böhmischen Ländern*, [in:] *Die Geschichtsschreibung in Mitteleuropa*, Toruń 1999, s. 33–38; M. Bláhová, V. Bok, *Pulkava of Radenín, Přibík*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 2, s. 1246 n.

⁵⁴ *Pulkavova Kronika česká*, s. 5.

mecky *Bemen*, přičemž její pojmenování je odvozeno od slovanského slova *boh* (bůh). Čechové, latinsky *Boemi*, jsou tedy nazýváni podle jména božího. Oproti starším vyprávěním, kde země dostala jméno až po příchodu prvních obyvatel, přišli Češi podle Pulkavovy kroniky do země, která již měla jméno a toto jméno, alespoň v latinské podobě, převzali jako své pojmenování. *Boemi* byli pojmenováni od *Boemia*, nikoli naopak. Původní postup, Čech jako heros eponymos pro zemi, zůstal podle Příbíkova Pulkavy z Radenína pouze ve „slovanském“ jazyce. Slovansky byla země nazvána podle prvního obyvatele – *Czecha* – *Czechy*. Čech se svými bratry se usadil v neosídlené krajině na hoře Říp a začali obdělávat zemi mezi řekami Labem, Vltavou a Ohří⁵⁵.

Příbík Pulkava z Radenína však „znal“ i další skutečnosti. Čechův bratr Lech, jenž přišel s ním, pokračoval dále přes zasněžené hory dělící Čechy a Polsko, a když uviděl převelikou rovinu, která se táhne až k mořským břehům, usadil se tam a zalidnil ji svým rodem. Podle „rovných polí“ – *campi plani* – se prý tato země nazývá Polsko⁵⁶. Tuto etymologii uvedl ve svém spisu *Otia imperialia* v roce 1211 právník Gervasius z Tilbury jmenovaný císařem Otou IV. guvernérem v Arles⁵⁷. Jméno Poláků odvozuje od polí také Bavorská kronika císařů a papežů⁵⁸. V Pulkavově podání se tedy z Dalimilova lecha Čecha, praotce Čechů, stali bratři Čech a Lech, první obyvatelé Čech a Polska. Příbíkova Pulkavu z Radenína k tomu zjevně inspirovala polská teorie o Lechitech, kterou takto spojil s českým *origo gentis*.

Toto zjevné upozornění na příbuznost Čechů a Poláků ovšem oficiální propagandě Karlova dvora nestačilo. Někteří z Čechova rodu pak prý přešli do Ruska, Pomořan a Kašubska až ke království dánskému a k severním mořským břehům a zalidnili a obdělali celou zemi ruskou. Jiní zase přišli z Čech na Moravu a začali obývat tento kraj. Rovněž osídlili knížectví míšeňské, budyšínské, braniborské a lužické, tedy všechna území ve střední a východní Evropě, kde tehdy žili Slované. Z Čech byla podle této představy osídlena především všechna území, která v té době již byla součástí České koruny nebo o jejichž získání Karel IV. usiloval. Všechny tyto země prý před příchodem Slovanů byly zarostlé lesem a neosídlené⁵⁹. Slované tedy byli jejich prvními oby-

⁵⁵ *Pulkavova Kronika česká*, s. 5 n.

⁵⁶ *Pulkavova Kronika česká*, s. 5.

⁵⁷ Srov. J. Strzelczyk, *Gerwazy z Tilbury. Studium z dziejów uczoności geograficznej w średniowieczu*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970. s. 158.

⁵⁸ Srov. zde výše, pozn. 37.

⁵⁹ *Pulkavova Kronika česká*, s. 5.

vateli. Pulkavův výklad tak legitimoval české („slovanské“) panství nad těmito územími.

Další vsuvku směřovanou k Polsku připojil Přibík Pulkava z Radenína k vyprávění o Krokovi: Někteří prý také říkají, že Krok měl bratra Kraka, jenž založil hrad a město Krakov a dal jim své jméno⁶⁰. Zde dvorského historika Karla IV. zjevně inspirovala podobnost jména bájného zakladatele Krakova, jehož znaly polské kroniky od Vincenta Kadłubka, a soudce, jehož si Čechevé ještě v předknížecí době zvolili k urovnávání sporů⁶¹.

V době vlády Karla IV. tedy česká oficiální propaganda na jedné straně perem italského minority Jana Marignoly pevněji začlenila Čechy do biblických „dějin lidstva“, na druhé straně v České kronice Přibíka Pulkavy z Radenína zahrнула do pověsti o původu národa a země také Polsko a další území, většinou sousedící s Čechami a patřící do svazku korunních zemí. V česko-polském origo gentis pak využila motivů z polských mytických dějin, především tradovaný název Poláků Lechité.

Svoji koncepci původu národa a země vytvářela, případně rozvíjela, ve 14. století i polská historiografie

Snad první známá polská „teorie“ o původu Poláků je zachycena v kronice Dzierzwy (též Mierzwy) z první čtvrtiny 14. století⁶². Tento autor posunul polské dějiny hluboko do minulosti. Spojil biblický výklad o původu národů s trojanskou pověstí rozšířenou v západní Evropě: Poláci podle Dzierzwy pocházejí z rodu Noemova syna Jafeta a současně jsou potomky Trojanů. Trojská tradice je vedena přes Aenea a Rheu Silvii, matku Romula a Réma⁶³.

Ze starého názvu Poláků *Wandali* známého již z kroniky Vincenta Kadłubka, jenž ho však spojuje s Vandou, vytvořil Dzierzwa praotce Poláků *Wandala – pater Polonorum*, či *Vandalorum, id est Polonorum sive Lechitarum progenitor*⁶⁴.

⁶⁰ Pulkavova Kronika česká, s. 5.

⁶¹ Srov. J. Banaszkiwicz, *Polskie dzieje*, s. 39. K legendárnímu zakladateli Krakova srov. zde výše.

⁶² Srov. *Mierzwy kronika*, ed. A. Bielowski, [in:] MPH, II, Lwów 1872, s. 163. K této kronice srov. především J. Banaszkiwicz, *Kronika Dzierzwy XIV-wieczne kompendium historii ojczystej*, Wrocław 1979; E. Skibiński, *Dzierzwa i kronikarz wielkopolski: Powrót problemu*, [in:] *Scriptura custos memoriae*, ed. D. Zydorek, Poznań 2001, s. 225–232; stručně R. Grzesik, *Chronica Polonorum auctoris incerti dicti Dzierzwa*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 395 n. (včetně literatury).

⁶³ *Mierzwy kronika*, s. 163. K tomu srov. J. Banaszkiwicz, *Kronika Dzierzwy*, s. 41; N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 527 n.

⁶⁴ Srov. *Mierzwy kronika*, s. 170. K tomu J. Banaszkiwicz, *Kronika Dzierzwy*, s. 41 n.

Podle Dzierzwy měli od Wandala pocházet *Wandalitae, qui Poloni nunc dicuntur*⁶⁵. Stejně tak prý byla podle Wandala pojmenována řeka Wisla (*Wandalus*) a hora, z které řeka vytéká (*Wanda*)⁶⁶. Dále Dzierzwa připojil přehled všech zemí se slovanským obyvatelstvem, jež pochází od „otce Poláků” – *pater Polonorum* – Wandala. Jsou to prý Rusko, Polsko, Pomořany, Selencia (Slezsko?), Kašubsko, Srbsko zvané nyní Sasko, Čechy, Morava, Štýrsko, Korutany a Slovinsko, jež se prý v jeho době („nyní”) nazývalo Dalmácie, dále Chorvatsko, a také Panonie, která se „nyní” nazývá Uhry, a Bulharsko⁶⁷.

Původ teorie o trojském původu Poláků a Wandalovi jako jejich praotci bývá shledáván v Nenniově *Historii Brittonum*⁶⁸, ale také bývá považován za samostatnou konstrukci autora kroniky, opírající se o soupis převážně germánských národů datovaný mezi rok 520 a počátek 8. století, známý jako *Fränkische Völkertafel*⁶⁹. V této „genealogii národů” jsou vedle dalších, většínou germánských, kmenů uvedeni také Vandalové⁷⁰.

Podrobný výklad o původu Slovanů, a konkrétně Poláků, je uveden v prologu Velkopolské kroniky připojeném k tomuto spisu, pocházejícímu snad z konce 13. století ve třetí čtvrtině století čtrnáctého⁷¹. Tato kronika převza-

⁶⁵ *Mierzwy kronika*, s. 163. K tomu J. Banaszkiwicz, *Kronika Dzierzwy*, s. 41; N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 528.

⁶⁶ *Mierzwy kronika*, s. 163 a 170. K tomu J. Banaszkiwicz, *Kronika Dzierzwy*, s. 42.

⁶⁷ *Mierzwy kronika*, s. 164 n. K tomu J. Banaszkiwicz, *Kronika Dzierzwy*, s. 42; N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 529.

⁶⁸ Srov. A. Bielowski v poznámkách k edici: *Mierzwy kronika*, s. 163 n., pozn. 3, a podle něho i další autoři.

⁶⁹ Především J. Banaszkiwicz, *Polskie dzieje*, s. 105 n., pozn. 57. K tzv. fränkische Völkertafel srov. M. Springer, *Völkertafel, frk.*, [in:] *Lexikon des Mittelalters* 8, sl. 1821–1822. Edice: W. Goffart, *The Supposedly ‚Frankish‘ Table of Nations: An Edition and Study*, *Frühmittelalterliche Studien* 17 (1983), s. 98–130.

⁷⁰ Srov. W. Goffart, *The Supposedly ‚Frankish‘ Table*, s. 111.

⁷¹ Kroniku poprvé kriticky vydal pod jmény hypotetických autorů A. Bielowski, *Kronika Boguchwala i Gedysława Paska*, MPH II, s. 467–598 (předmluva s. 454–466). K *Velkopolské kronice*, jejímu vzniku a dosud nedořešené problematice jejího datování srov. především P. David, *Les sources de l’histoire de Pologne, l’époque des Piasts (963–1386)*, Paris 1934, s. 76–85; B. Kürbisówna, *Dziejopisarstwo wielkopolskie XIII i XIV w.*, Warszawa 1959, s. 15–20 a 90–225; stručně též B. Kürbisówna, *Kronika Wielkopolska*, [in:] *Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych*, red. W. Kowalenko, G. Labuda, T. Lehr-Splawiński, II, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 522 n.; W. Drelicharz, *Annalistyka Molopolska XIII–XV wieku. Kierunki rozwoju wielkich roczników kompilowanych*, Kraków 2005, s. 211–262; M. Derwich, *Janko z Czarnkowa a Kronika Wielkopolska*, *Acta Universitatis Wratislaviensis* 800, Historia I, 1985, s. 127–162; týž, *Chronica Poloniae maioris*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 1, s. 394.

la Lechity známé již z Kroniky Vincenta Kadłubka, ale na rozdíl od Wincenta a jiných starších kronik zná i jejich heroa eponyma Lecha⁷².

Podle autora prologu jsou prý Lechité „dnes“ nazýváni *Poloni*, a to podle severního pólu – *a polo arctico*, nebo *Polani* podle hradu Polan na hranicích Pomořan⁷³. Poláci ovšem, stejně jako všichni Slované, prý pocházejí z Panonie, která byla *mater et origo omnium Slauonicarum nationum*⁷⁴ (podobnou informací uváděla i Staroruská kronika⁷⁵). Pojmenování Panonie zase souvisí se slovanským slovem *Pan*, což prý podle řecké a staroslovanské interpretace znamená „vše mající“ (*totum habens*) a podle toho *pan* ve slovanském jazyce znamená *maior dominus*⁷⁶. Současně však byl *Pan* potomkem Jafetova vnuka Januse. Jeho synové Lech, Rus a Čech dali jméno a byli zakladateli tří nejvýznamnějších slovanských království – *tria regna, Lechitarum, Ruthenorum et Czechorum qui et Bohemi*⁷⁷. Slované podle prologu Velkopolské kroniky měli jednoho otce Slovana (*Slawus*), z něhož prý pocházel Nemroch, jenž jako první v dějinách lidstva zavedl společenské mocenské a panovnické vztahy⁷⁸. Podle Lecha se pak nazývali Lechité, stejně jako podle Sarba Srbové a podle Judy *Judaei*⁷⁹. Lech potom přišel se svými potomky do rozlehlých hájů (*nemora latissima*), kde je polské království a kde vystavěl první sídlo, Hnězdno⁸⁰. Autora Prologu tedy inspiroval Přebík Pulkava z Radenína, jehož schéma autor rozvinul a přepracoval podle vlastní koncepce⁸¹.

⁷² *Kronika Boguchwała*, s. 467–469. K Lechovi jako praotci Lechitů srov. B. Krziemińska, *Lech-eponim*, [in:] *Słownik starożytności słowiańskich*, III, Wrocław 1967, s. 31 n.; F. Graus, *Die Nationenbildung*, s. 134 n.

⁷³ *Quamvis historiographia Lechitarum, qui nunc Poloni a polo arctico nominantur, et alias Polani a castro Polan, quod in finibus Pomoraniae situm est, denominabantur*[...] Srov. *Kronika Boguchwała*, s. 467.

⁷⁴ *Scribitur enim in vetustissimis codicibus, quod Pannonia sit mater et origo omnium slauonicorum nationum* [...]. *Kronika Boguchwała*, s. 468. Srov. též N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 529.

⁷⁵ Srov. N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 529.

⁷⁶ *Kronika Boguchwała*, s. 468.

⁷⁷ *Kronika Boguchwała*, s. 468. K tomu N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 530.

⁷⁸ *Kronika Boguchwała*, s. 469. Zde je zjevně míněn Nimrod, zakladatel Babylonu, Akkadu a dalších měst, který byl ovšem podle bible synem Chámovým.

⁷⁹ *Kronika Boguchwała*, s. 470.

⁸⁰ *Kronika Boguchwała*, s. 472. K tomu N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 531; D. Třeštík, *Mýty*, s. 62 (Lech Velkopolské kroniky nevznikl z Lechitů, ale z „lecha“, nepochází z Polska, ale z Čech).

⁸¹ Srov. R. Heck, *Z recepcji Kroniky Pulkawy w polskiej historiografii średniowiecznej*, [in:] *Słowianie w dziejach Europy. Studia historyczne ku uczczeniu 75 rocznicy urodzin i 50-lecia*

Kanovník kolegiátní kapituly v Brzegu Petr z Byczyny ve své protičesky orientované Kronice knížat polských (*Chronicon principum Poloniae*) sepsané mezi lety 1382 a 1386 z iniciativy lehnicko-břežských knížat Ludvíka I. Břežského a jeho bratranců Ruperta Lehnického a vratislavského biskupa Václava⁸², znal dva výklady o původu Poláků. Podle prvního z nich se Poláci kdysi nazývali *Lechi seu Lechite*. Lechité prý využívali více válečných zkušeností nežli sil. Z českých kronik, zjevně z kroniky Přibíka Pulkavy z Radenína⁸³, se pak dočetl jiné informace: Po rozdělení jazyků a rozptýlení lidí po potopě hledali dva bratři Slované, Čech (*Czech*) a Lech svá sídla. Čech si zvolil Čechy – *Bohemia*, a od něho pocházejí Češi – *Bohemi*, druhý, Lech, se usadil v Polsku a pocházejí od něho Poláci, kteří se proto tehdy nazývali Lechité nebo Lechové – *Lechite seu Lechi*⁸⁴. Teorie o Čechovi a Lechovi se tedy ve druhé polovině 14. století rozšířila z Čech do Polska⁸⁵.

pracy naukowej profesora Henryka Łówmiańskiego, Poznań 1974, s. 145. Janko z Czarnkova, jemuž je Prolog připisován, pobýval v sedmdesátých letech 14. století, kdy vznikala Pulkavova kronika v Praze, kde se nejspíše setkal s Pulkavovou historií. V jeho textu je rovněž zřejmý vliv Marignolovy České kroniky (výklad o Nimrodovi), která vznikla ve druhé polovině padesátých let 14. století. Srov. R. Heck, tamtéž, s. 146.

⁸² *Kronika ksiąząt polskich*, ed. Z. Węclewski, [in:] MPH, t. III, Lwów 1878 (přetisk Warszawa 1961), s. 423–578. K této kronice srov. J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław 1964, s. 165–168; R. Heck, *Kronika ksiąząt polskich – metoda prezentacji dziejów*, [in:] *Dawna historiografia Śląska*, s. 61–81 (včetně starší literatury); týž, *Glównie linie rozwoju średniowiecznego dziejopisarstwa śląskiego*, Studia Źródlozn. 22 (1977), s. 67; W. Mrozowicz, „Kronika ksiąząt polskich” i inne średniowieczne Silesiaca w rękopisie Biblioteki Narodowej w Pradze (XXIII G 27), [in:] *Viae historicae. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Lechowi A. Tyszkiewiczowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Wrocław 2001, s. 41–55; týž, „Cronica principum Polonie” und „Cronica ducum Silesie” – die Hauptwerke der Fürstenchronistik Schlesiens (Einige Überlieferungs- und Deutungsprobleme), [in:] *Die Hofgeschichtsschreibung im mittelalterlichen Europa. Projekte und Forschungsprobleme*, hrsg. von R. Schieffer, J. Wenta, Toruń 2006, s. 147–159; A. Classen, W. Mrozowicz, *Bitschin Peter*, [in:] G. Dunphy (ed.), EMC I, s. 182–184.

⁸³ K využívání Pulkavovy kroniky v díle Petra z Byczyny srov. R. Heck, *Z recepcji*, s. 142–144.

⁸⁴ *Kronika ksiąząt polskich*, [in:] MPH II, s. 429 n. K tomu N. Kersken, *Geschichtsschreibung*, s. 532. Obě teorie, polskou o Lechitech a jejich statečnosti, o nichž prý píše staré polské historie, a českou o Čechovi a Lechovi, kterou lze číst v českých kronikách, stručně uvádějí také výpisy z Kroniky knížat polských, zaznamenané v rukopisném sborníku s oficiálními historickými a právními texty ze 14. století (Národní knihovna ČR I C 24, fol. 198^v). Podrobněji srov. M. Bláhová, *Tercius Lech*.

⁸⁵ Skutečnost, že se Petr z Byczyny mohl setkat s pověstí o Čechu a Lechu pouze v české historické tradici dokládá R. Heck, *O recepcji*, s. 143. R. Antonín, Čech a Lech. Poláci ve světě českých kronik 13. a 14. století, [in:] *Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mez-*

Své origo gentis a své praotce, Čecha pro Čechy a Lecha pro Lechity-Poláky, tedy vytvářeli Češi i Poláci. Jejich teorie se přitom nejpozději od druhé poloviny 14. století vzájemně ovlivňovaly a prolínaly. Tak vznikla představa o bratřích Čechovi a Lechovi, zakladatelích Čech a Polska. Pokud lze sledovat její počátky, byl jejím původcem Přibík Pulkava z Radenína, jenž spojil českou a polskou tradici. Inspiroval se zjevně polským výkladem o Lechovi a o Lechitech, známým především z *Velkopolské kroniky*, v zárodečné podobě i ze spisu Wincenta Kadłubka, a zřejmě jako variantu Dalimilova lecha Čecha vytvořil Čechova bratra Lecha, praotce Poláků. Tento názor reprodukoval i Petr z Byczyny v osmdesátých letech 14. století, ale pouze jako mínění jiných, aniž by se s ním sám ztotožňoval. V kronikách českých autorů se ovšem neobjevilo spojení Slovanů s biblickým Jafetem nebo Nimrodem známé z Ruské kroniky Nestorovy nebo z některých kronik polských. Do českého prostředí ho uvedl až Ital Jan Marignola, ale jeho výklad neměl v Čechách ohlas. Stejně tak se žádná z českých národních kronik nepokusila spojit počátky Čechů s Trojany, jak to bylo obvyklé v západní Evropě a jak interpretoval původ Poláků Dzierzwa, navíc ve spojení s biblickým Jafetem.

V Čechách druhé poloviny 14. století byla známa i představa o polském Krakovi a byla spojena s tehdejšími sídlem polských králů Krakovem.

Do výkladu o původu národa a příslušné etymologie se zjevně promítají také politické poměry a územní nároky politické reprezentace jednotlivých zemí. Přibík Pulkava z Radenína, jenž prezentoval mocenské ambice Karla IV., zařadil do českého origo gentis všechna území, která byla v jeho době součástí České koruny, i další, o které Karel IV. usiloval nebo alespoň na jejich získání pomýšlel. Mezi ně patřilo i Polsko, přesto, že na ně Jan Lucemburský spolu s Karlem IV. Trenčínskou smlouvou rezignovali.

Podle kroniky Přibíka Pulkavy z Radenína spojoval původ Čechů a Poláků od bratří Čecha a Lecha rovněž blíže neznámý kompilátor stručných českých dějin z počátku 15. století známých jako Česká kronika od počátku českých dějin (*Chronica Bohemorum ab ipsorum initio conscripta*), nazývaná též *Chonicon anonymi* nebo také *Od Čecha a Lecha*: Podle jeho podání byl prvním „objevitelem“ (*inventor*) země české *Czech*, jehož bratr *Lech* byl prvním „ob-

níkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám, Brno 2003, s. 296, dává v úvahu i možnost, že Přibík Pulkava z Radenína mohl převzít Lecha z *Velkopolské kroniky*, kterou podle Dąbrowského připisuje Jankovi z Czarnkowa. Tato hypotéza však nepůsobí příliš přesvědčivě. Petra z Byczyny autor nebere v úvahu.

jevitelem" (*primus inventor*) země polské. Potomci z jeho rodu začali osídlivat země Rusko, Pomořany, Kašubsko až ke království dánskému a k mořským břehům. A podobně z pokolení Čecha začali osídlivat Moravu, Míšeňsko, Budyšín a Lužici, které byly od nich poprvé obydleny a drženy⁸⁶.

Asi v první čtvrtině 15. století se tento výklad dočkal ještě další úpravy. Zachycuje ji druhá recenze Anonymní kroniky. Podle ní nebyli bratři, kteří zakládali či „objevovali“ slovanské země, dva, ale tři. První, jménem *Czech*, založil Čechy (*Bohemiam*), druhý, *Krok*, postavil Krakov a pochází od něho Polsko, třetí, *Lech*, založil Lehnici (*Lechnicz*) a vysadil celé Slezsko⁸⁷. Do této recenze je tedy již zahrnuto nejen Polsko, ale samostatně také Slezsko, které v době vzniku této recenze kroniky bylo již více než půl století součástí českého státu. Tato interpretace zdomácněla nejen v Čechách, ale i ve Slezsku⁸⁸, a lze ji považovat za jeden z prvních výrazů kulturní identifikace Slezanů s českým královstvím⁸⁹.

⁸⁶ *Primus inventor terre Boemie fuit Czech, cuius frater nomine Lech fuit primus inventor terre Polonie de cuius genere coluerunt et inhabitare ceperunt terras Russiam, Pomeriam, Casubiam usque ad regnum Dacie et confinia maritima. Et similiter Czech de genere excoluerunt et inhabitare ceperunt terras Moravie, Misnam, Budyssin, Luzaciam principatus, qui sunt primo ab ipsis inventi et ab ipsorum genere possessi.* Srov. Státní oblastní archiv v Třeboni, Rukopisy A 10, fol.1^r; Srov. též A 7, fol. 7^v. Tento text se dochoval i v dalších rukopisech. Srov. P. Spunar, *Repertorium auctorum Bohemorum proventum idearum post universitatem Pragensis conditam illustrans*, II, Varsaviae-Pragae 1995, č. 464, s. 217 n.

⁸⁷ *Fuerunt tres fratres, unus nomine Czech, qui fundavit Bohemiam, secundus Krok, qui construxit Cracoviam, et originavit Poloniam, tercius Lech, qui fundavit Lechnicz et plantavit totam Silesiam. Similiter de genere Czech excoluerunt, et inhabitare fecerunt terram Moravie, Misnam, Budyssin, Luzaczyam principatus, primo qui sunt ab ipsis inventi, et ab ipsorum genere possessi.* Srov. *Cronicon anonymin*, ed. G. Dobner, *Monumenta historica Bohemiae III*, Pragae 1774, s. 43. K tomuto prameni srv. M. Bláhová, W. Mrozowicz, *Historia Bohemica, Polonica et Silesiaca*, [in:] G. Dunphy (ed.), EMC, 1, s. 790. K českému origo gentis a jeho vývoji od Kosmovy kroniky do 15. století v souvislosti se Slezskem srov. M. Bláhová, *Tercius Lech*.

⁸⁸ Srov. rukopis Univerzitní knihovny ve Vratislavi IV F 104, fol. 2^r-10^v.

⁸⁹ Srov. M. Bláhová, *Mezi Čechami a Polskem. Poznámky k otázce historického vědomí slezských intelektuálů v pozdním středověku*, [in:] *Korunní země v dějinách českého státu II.*, red. L. Bobková, J. Konvičná, Praha 2005, s. 323-328; též, *Společné dějiny? Slezská redakce anonymní České kroniky 15. století*, [in:] *Slezsko - země Koruny české. Historie a kultura 1300-1740*, ed. H. Dáňová, J. Klípa, L. Stolárová, Praha 2008, s. 233-243; též, *Tercius Lech*; W. Mrozowicz, *Die Acta quedam notatu digna im Lichte einer neuentdeckten Handschrift. Plädoyer für die Neuausgabe des Werkes*, [in:] *Editionswissenschaftliche Kolloquien 2003/2004. Historiographie, Briefe und Korrespondenzen. Editorische Methoden*, ed. M. Thumser, J. Tandecki, Berlin 2005, 85-98; též, *Zdarzenia godne pamięci. Uwagi źródłoznawcze w związku z odnalezieniem nowego przekazu*, [in:] *O rzeczach minionych. Scripta rerum historicarum An-*

O kroniku Přibíka Pulkavy z Radenína se ve výkladu počátků českých dějin opíral také Eneáš Silvius Piccolomini ve své České historii⁹⁰, již psal v roce 1458. Eneáš Silvius Piccolomini reprodukoval Pulkavovy údaje o Češích jako Slovanech, kteří byli mezi těmi, kdo stavěli babylonskou věž, odkud přišli do Evropy. Tento původ ovšem Eneáš Silvius Piccolomini zpochybnil, protože prý dosud nečetl žádného důvěryhodného autora, jenž by, kromě Židů, kladl počátky svého národa tak hluboko do minulosti⁹¹. Český národ prý založil Chorvat Čech – *Zechius Croatinus*, jenž pro vraždu prchal před soudem a pomstou a přišel do kraje, který se nazývá Čechy. Eneáš Silvius Piccolomini nerozváděl etymologii jména obyvatel a země, pouze mimochodem konstatoval v duchu Pulkavovy etymologie, že Čechův rod se nazývá *Bohemi*, to jest *divini*, tedy „boží“⁹², a území je pojmenováno podle nich⁹³. Ona *Bohemia* leží v barbarském území za Dunajem a je částí Germanie⁹⁴. Eneáš Silvius Piccolomini odvozoval tedy, podobně jak Přibík Pulkava z Radenína, jméno země od obyvatel „Bohemů“, nikoli od „zakladatele“ tohoto rodu, jehož uvedl pouze slovanským jménem Čech-*Zechius*. Neviděl tedy souvislost mezi prvním „knížetem“, jak Čecha nazval, a jménem země⁹⁵. Čech měl podle Eneáše Silvia Piccolominiho bratra jménem Lech – *Leches*, jenž mu byl společníkem v chudobě a ve vyhnanství. Když Lech viděl, že bratr má mnoho polí a dobytka, odešel na východ, usadil se na rozsáhlé planině – *in magnam camporum planitie* – a nazval ji Polsko. Jeho potomci zalidnili Rusko, Pomořany a Kašubsko, zatímco Češi, též „Bohemi“, to jest „lid boží“, obsadili Moravu a Lužici. Pod-

nae Rutkowska-Plachcińska oblata, red. M. Młynarska-Kaletynowa, J. Kruppé, Warszawa 2006, s. 199–210.

⁹⁰ Enea Silvio, *Historia Bohemica / Historie česká*, k vydání připravili a z latinského originálu přeložili D. Martínková, A. Hadravová, J. Matl, Praha 1998. Informace o autorovi a kronice uvádí F. Šmahel, tamtéž, sl. XIII–LII. Srov. též Eneo Silvio Piccolomini, *Historia Bohemica*, 1, *Historisch kritische Ausgabe des lateinischen Textes*, hrsg. von J. Hejnic, H. Rother, E. Udolph, Köln–Weimar–Wien 2005. K tomu R. Lamboglia, *Piccolomini, Eneas Silvius*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 2, s. 1214 n. (včetně literatury).

⁹¹ Enea Silvio, *Historia Bohemica*, I,2, s. 12–15.

⁹² Enea Silvio, *Historia Bohemica*, I,3, s. 16 (*Zechii quoque familiam Bohemos, id est divinos, appellant*). K tomu *Kronika Pulkavova*, s. 4 (*Boemia a boh, quod Deus interpretatur*).

⁹³ *Zechii [...] non solum provinciam a se dictam, sed Moraviam [...] occuparunt*. Enea Silvio, *Historia Bohemica* I,3, s. 16.

⁹⁴ *Bohemia in solo barbarico trans Danubium sita Germaniae portio est*. Srov. Enea Silvio, *Historia Bohemica* I,1, s. 8.

⁹⁵ *Qui (Zechius) [...] in eam regionem venit, cui nunc Bohemiae nomen est.*[...] Srov. Enea Silvio, *Historia Bohemica* I,3, s. 14.

le Eneáše Silvia Piccolominiho přišli Češi do osídlené, ale neobdělané země, protože Germáni, kteří ta místa drželi před nimi, se věnovali pastevectví, zabývali se vzděláváním půdy a jako Nomádi získávali obživu z chovu dobytka a stěhovali se se svými stády. Eneáš Silvius Piccolomini však nesouhlasil s tím, že Čech a jeho příbuzní se živili žaludy a lesními plody, protože v té době bylo prý již požívání žaludů zapomenuto. Za pravděpodobnější pokládal, že Čech našel něco málo obyvatel živících se mlékem a lovem, a ty naučil orat zemi, sít pšenici, žnout obilí a žít se chlebem, a podrobil si tento nevzdělaný a téměř divoký lid⁹⁶.

Podle Historie české Eneáše Silvia Piccolominiho, jen mnohem stručněji a sdrobnými úpravami, podal na konci 15. století výklad o původu Čechů a Poláků opat kláštera augustiniánů kanovníků Na Písku ve Vratislavi Benedikt Johnsdorf († 1503) ve své České kronice⁹⁷. Podle jeho podání odešel jakýsi Charvát jménem *Czechius* kvůli vraždě se svým bratrem jménem *Lechius* a veškerým potomstvem a čeledí z Chorvatska. Přišel do země, která se nyní nazývá *Bohemia*, podle starých kronik se však nazývala *Germania*, vyhnal předchozí obyvatele Germány neboli Němce – *Germanicis sive Teutonicis* – a osídlil ji. Když jeho bratr *Lechius* viděl, že se Čech vzmáhá pokud jde o pole a o zvířata, odešel na východ a založil a osídlil Polsko (*Poloniam*) položené na rovině (*planicie*).

Benedikt Johnsdorf tedy ze své předlohy převzal zprávu o příchodu Čecha a Lecha do země tradovanou v pozdně středověkých českých kronikách. Z té také vyvodil, že Čechy byly součástí Germanie⁹⁸. Země navíc měla své jméno,

⁹⁶ Enea Silvio, *Historia Bohemica* I,3, s. 14–17.

⁹⁷ Kronika je dochována v autografu v rukopisu Univerzitní knihovny ve Vratislavi IV Q 205, fol. 112^r–147^r. Souborné kritické vydání není k dispozici. Části textu vydali F. Wachtler, *Die böhmische Chronik des Benedikt Johnsdorf 1470–1490, Scriptores rerum Silesiacarum* XII, Breslau 1883, s. 109–123 (fol. 130^r–141^r) a J. Mikulka, *Česká kronika Benedikta Johnsdorfa*, Ostrava 1959 (do roku 1470, fol. 108^r–130^r). Literaturu k osobnosti Benedikta Johnsdorfa a jeho dílu uvádí W. Mrozowicz, *Johnsdorf, Benedikt*, [in:] EMC, ed. G. Dunphy, 2, s. 945; nejnověji B. Zilynská, *Česká kronika Benedikta Johnsdorfa o České koruně a postavení Slezska v jejím rámci*, [in:] *Korunní země 5 – v tisku*. K pramenům Johnsdorfovy České kroniky srov. J. Mikulka, *Česká kronika*, s. 3 n. Mytické dějiny podal Benedikt Johnsdorf podle Historie české Eneáše Silvia Piccolominiho, jen místy je upravil. Například za prvního knížete považuje Kroka (v Historii české je to Čech), na druhém místě byla Libuše, třetí byl Přemysl, čtvrtá Vlasta (Valaszka), pátý Numslaus, což prý byl třetí syn Přemyslův atd. Srov. *Česká kronika Benedikta Johnsdorfa*, BUW IV Q 205, fol. 112^{r-v}; J. Mikulka, *Česká kronika*, s. 15.

⁹⁸ J. Mikulka, *Česká kronika*, s. 15.

Češi nebyli první, kteří ji pojmenovali. Zcela přitom pominul „etymologii“ jména země, uváděnou všemi staršími českými kronikami, a kterou v poněkud pozměněné podobě předpokládal i Eneáš Silvius. Podobně jako v Eneášově Historii nepřišel Čech se svým lidem v Johnsдорfově podání na neosídlené území. Oproti Historii české však Johnsдорf tuto skutečnost zvýraznil, když konstatoval, že země *Germania* byla osídlená Germány neboli Němci, které odtud Češi museli nejdříve vyhnat, zatímco Eneáš Silvius předpokládal spíše asimilaci původních obyvatel, které Čech naučil obdělávat pole. Také zpráva o Lechovi a o Polsku ukazuje, že se Benedikt Johnsдорf inspiroval opět Historií Eneáše Silvia Piccolominiho, ale převzal jen rámcové informace a vyprávění založil na svých znalostech a invenci. Benedikt Johnsдорf psal Českou kroniku z pohledu obyvatele českého království, nikoli však etnického Čecha, ale Němce žijícího v českých zemích. Jeho podání vyjadřuje sebevědomí německy mluvících obyvatel, jako – alespoň podle Benedikta Johnsдорfa – původních obyvatel Čech⁹⁹.

Přibližně ve stejné době podal podrobný výklad o původu Poláků a Čechů, tentokrát z polského hlediska také diplomat a tajemník krakovského biskupa Zbyhněva Olešnického, později kanovník krakovské kapituly, Jan Długosz (1415–1480). Ve svých Análech¹⁰⁰, které psal v době největšího rozkvětu Polska, zčásti asi i v době, kdy českým králem byl syn polského krále Vladislav Jagellonský, podrobně rozvinul středověké „teorie“ a současně je nově interpretoval. V Długoszově podání *origo gentis* je zřejmá inspirace Českou kronikou Přibíka Pulkavy z Radenína¹⁰¹, především však jeho obrovský rozhled a vzdělání, které mu umožnily využít vedle dalších pramenů také vlastní invenci. Jan Długosz podrobně podal biblickou genealogii vedoucí od Jafeta k Janovi, jehož potomky byli bratři Lech a Čech. Lech byl podle Długosze

⁹⁹ J Mikulka, *Česká kronika*, s. 6–7, shromáždil více dokladů o tom, že Benedikt Johnsдорf psal z pozice vřatislavského Němce. Jak však konstatovala B. Zilynská, *Česká kronika Benedikta Johnsдорfa*, nepůsobí Johnsдорfovy formulace etnicky nepřátelským dojmem vůči Čechům.

¹⁰⁰ Jan Długosz, *Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae*, ed. curavit etc. J. Dąbrowski, Lib. I, Varsaviae 1964. Z bohaté literatury o Janu Długoszovi srov. především M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz, jeho życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 1895.

¹⁰¹ Srov. R. Heck, *K recepcji*, s. 146–148. Česká kronika Přibíka Pulkavy z Radenína byla Długoszovým hlavním pramenem k českým dějinám. Vedle ní užíval v menší míře také Kosmovu českou kroniku, *Letopis tzv. Kanovníka vyšehradského*, *Staročeskou kroniku tzv. Dalimila a Historii českou Eneáše Silvia Piccolominiho*. Srov. S. Solicki, *Źródła Jana Długosza do problematyki czeskiej*, Wrocław 1973, passim.

starší. Spolu s mladším bratrem Čechem odešli s rodinami a s čeledí z Panonie, jež je i u Długosze kolébkou Slovanů, do sousedních zemí. Čech (*Czech*) se souhlasem bratra (*fratre concedente apprehendit Bohemiam*) přišel do země, která se „nyní“ nazývá *Czeska*, ačkoli latinsky je to *Bohemia* od slova *Boch*, latinsky *Deus*. Čech s čeledí se usadili u vsi Psáry a osídlili zemi. Mladší Čech přitom dostal od staršího bratra Lecha půdu do věčného a dědičného držení a na bratrovu prosbu založil dvě města, Prahu a Velehrad (*Wyelehrad*). Prvenství v *origo gentis* tedy podle Długoszovy interpretace náleželo Polsku, Češi drží své země díky Polákům¹⁰².

Lech se potom rozloučil s mladším bratrem, a se služebnictvem a čeledí přešel hory a přišel do země, která se nazývá *Polonia* neboli *Lechia*¹⁰³. Byla pojmenována podle prvního vládce a osadníka Lecha, lid, který ji obývá, se nazývá Lechité. Protože však Lechité na mnoha místech obdělávali pole, byli nazýváni Polané, to znamená obyvatelé polí, a země i lid se časem nazývali *Polonia*¹⁰⁴. Lech je tedy současně otec a kníže Lechitů neboli Poláků.

Lechův vnuk jménem *Russz* později osídlil Rusko¹⁰⁵.

Pojetí českého a polského *origo gentis* tedy prošlo delším vývojem. Ve starší době se obě představy formovaly samostatně v Čechách a v Polsku. Od dob Karla IV. se však pověsti o původu obou národů začaly pod vlivem Karlovy oficiální propagandy a jeho teritoriálních ambicí spojovat. Poláci byli oficiální historiografií Karlova dvora v podání Přibíka Pulkavy z Radenína prezentováni jako potomci bratří českého „praotce“, Lecha a Kraka, tedy příbuzní Čechů. V 15. století byli do těchto představ samostatně začleněni také Slezané. V polském prostředí včetně propolsky orientovaných Slezanů bylo sice pojetí společných počátků českého a polského národa některými historiky, například Petrem z Byczyny, přijímáno zdrženlivě. Jiní, zvláště Jan Długosz, je sice akceptovali, ale upravili v duchu polské propagandy. „Praotec“ Poláků Lech se stal starším bratrem Čecha. Ten jednal v jeho intencích a dostal od něho zemi do dědičného držení. Takže Češi drželi svou zemi z vůle a pod patronátem Poláků.

¹⁰² K tomu srov. rovněž H. Samsonowicz, *O „historii prawdziwej”*. *Mit, legendy, podania jako źródło historyczne*, Gdańsk 1997, s. 7; R. Sobotka, *Powolywanie władcy w Rocznikach Jana Długosza*, Warszawa 2005, s. 34.

¹⁰³ O osídlení Polska srov. Jan Długosz, *Annales*, ks. I, s. 72–87.

¹⁰⁴ Srov. Jan Długosz, *Annales*, ks. I, s. 136 n.

¹⁰⁵ Jan Długosz, *Annales*, s. 87.